

7.82x33.71	1	עמוד 24	ידיעות אחרונות - כותרת	23/05/2016	53378413-4
טובטיביהתנועה המסורתיתזוהר הט מנכל התנועה המסורתית - 24180					

דעות אחרונות

23.5.2016

יזהר הס • עדת יהודי אמריקה

הדרה של מחצית העם

"אנחנו עוד לא יודעים מה אנחנו לא יודעים עים על התרבות הנפלאה הזאת", הצהיר בהתרגשות שר החינוך בנט, כשהעמיד את המשורר ארוז ביטון לעמוד בראש ועדה חדשה למורשת המזרח. כמעט במי קביל הכריזה שרת התרבות רגב על פרס חדש ליוצרים ים־תיכוניים, וקבעה, במידה רבה של אמת, שהמוזיקה הזו הודרה שנים מהשיח התרבותי בישראל. בשני המקרים המהלך ראוי, מוצדק וממלכתי לעילא. נכון להציב את הקול המזרחי – בשירה ובסיפורת, בהיסטוריה ובהיסטוריוגרפיה – במקומו המכובד, וצודקות הטענות על השתקתו במשך שנות דור.

אבל האם זו העדה היחידה שמושקת כאן? יש עוד אחת, שאמנם נחשבת פריוילגית ואשכנזית ברובה, אבל סופ־גת גזענות ונאצות כבר שנים: יהודי אמריקה, מחצית מהעם היהודי. המורשת התרבותית העשירה, המסעירה, המרגשת והלמרדנית שהתפתחה במאות השנים האחרונות בצפון אמריקה, שלא רק שלא מקבלת חיבוק ממסדי, אלא בדיוק להפך. תארו לכם ששר בממשלה היה מעז להצהיר שהמרוקאים, העירקים או הפולנים הם ליצינים או זיוף שיש להרחיקו מכאן. יהודי אמריקה, הקונסרבטיבים והרפורמים, הם העדה היחידה שניתן להתייחס אליה בגזענות בריש גלי.

ואיזו היסטוריה מפוארת. יהודים הגיעו לאמריקה אחרי גירוש ספרד, אך גל ההגירה הגדול היה בין 1880 ל־1935, כאשר שני מיליון יהודים היגרו אליה מאירופה. זהו גל ההגירה הגדול בהיסטוריה היהודית – לשם השוואה, חמש העליות שהגיעו לארץ ישראל בדיוק באותן שנים כללו ביחד כ־300 אלף איש. מערכת החינוך, בצדק, לימדה אותנו על מאפייני כל עלייה ועלייה מהחמש הללו. ככה בונים אתוס. אחר כך, שלא בצדק, התעלמה בהתנשאות מהעלייה של מאות אלפי יהודים ממדינות ערב, "עליית ההמונים" – השם עצמו מה־פיר – וכללה את כולם תחת גל אחד.

מיקומה של התרבות היהודית־מזרחית במקום מכובד במערכת החינוך הוא באמת תיקון עוול היסטורי – אך לא רק מורשת תרבותית של תפוצה זו הודרה. אמנם רוב יהודי אמריקה נשארו באמריקה, אך הרפורמים והקונסרבטיבים כבר אינם מיעוט מבוטל בארץ – יותר מ־7 אחוז מהיהודים בני־שאל מגדירים עצמם כך – ובנוסף, אם ישראל היא "הבית הלאומי של העם היהודי", האם אפשר להדיר מחצית מהעם מדוע לגיטימי יותר להתרגש מפיוט טוניסאי שנשתכח ונגאל, מאשר להתרפק על ברכת המזון ממחנות רמה של היהדות הקונסרבטיבית, או מניגון של הפייטנית המופלאה רבי פרי־דמן, חזנית שחצי מעמנו גדל על מנגינותיה? מדוע הפסיקה המתונה והלמרדנית של רבני המזרח ראויה להשקעה, ולא המהפכה הדתית־פמיניסטית שאיפשרה לנשים לכהן בתפקידי רבנות ושינתה את העם היהודי לדורות?

אין זה מקרי – מדובר על הדרה תרבותית מכוונת של מחצית מהעם היהודי, רק משום שבצפון אמריקה קמה יהדות שהיא גם דתית וגם ליברלית, לא אורתודוקסית, כזו המוכיחה – שומו שמיים – שיש יותר מדרך אחת להיות יהודי. ומה פיספסנו? המון. תרבות יהודית עשירה שיש בה פיוטים, ספרות תורנית, פסקי הלכה מסעירים, לצד גישות דתיות פורצות דרך שכתבו פרק משמעותי בדיאלוג בין האדם היהודי לאלוהיו, ובמקביל הצילו את העם היהודי מה־תבוללות. אך בעיקר פיספסנו את מהותה של מדינת היהודים – בית לאומי של עם הוא מקום שחייב לדעת לכבד ולהוקיר את תרבותם, מנהגייהם ומורשתם של כל עדותיו, אחרת איננו בית לאומי. כן, "עדת יהודי אמריקה". זה אולי נשמע מצחיק, אבל זה לא. ■